

48-ik sz. Novemb. 26. 1865.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja : 3 hasábos petsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a **kiadóhivatalba** (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap **szerkesztőségéhez** (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1865.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV

M. AKAD. NYOMDÁSZNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Ludvigh János.“ *Visontaitól.* — „Sirboltban.“ (költ.) *Nyilas Samutól.* — „Az új messiás.“ (Beszély.) — „Egy veszendőben levő népről.“ — „A szökdecselő egér.“ — „Nemzeti muzeumunk műkincsei.“ VIII. — „Pest 140 évvel ezelőtt.“ — „Mekkai záradokok.“ — „Szipéria bánya-terményei.“ — „Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól.* —

Ujdonságok. — Vegyes közlemények. — Irodalom. — Zene-művek. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Ludvigh János.“ (Rohntól.) — Matutaera, ujezelandi főnök Auckland környékén. — „A szökdecselő egér, vagyis gerbo.“ — „Ábrahám kiköltözése.“ (Molnár muzeumi képe után fényképezte Licsko, rajz. *Lüders.*) — Képtalány.

Levelezések.

Zolkiew, (Lemberg mellett), nov. 22. (*Lengyel-országi regény.*) Ha Lemberg kellemes, környéke annál kellemesebbnek mondható, mert észak-nyugati részén fekszik a homokhegy, melynek ágai majdnem az egész város körül fekszenek; ez nyáron át oly kedélyes mulató hely, mint a zugliget vagy Széchenyi-hegy Budán.

Itt ösmerkedem meg egy tisztas kinézésű öreg urral, a ki midőn látta, hogy a zenészek magyar nótáira sarkantus bókáimat összeütöm, megszólított: „Ön még fiatal, hadnagy ur,“ — mondá. Én a mint tudtam, úgy válaszoltam lengyelül, mire hosszabb beszélgetés fejlődött ki közöttünk, melynek folytán elmondá, hogy ifjabb korában egy dzsidás ezreddel ő is hosszabb ideig feküdt Magyarországon; végre kért, látogatnám meg őt falusi birtokán. — E meghívásnak később engedtem.

A mint az utas a Lembergől Varsó felé vezető országúton végighalad, mintegy negyed mértföldre balról regényesen fekvő hegláncolat van, melynek oldalában igen csinos kastély tűnik fel s a kastély előtt egy kert, melynek végén 80 lábnyira egymástól két emlékkő látható; ez volt az öreg ur lakhelye. Szívesen fogadott. Éttermében két olajfestmény tűnt fel előttem, mely két szép ifjut ábrázolt, s én kérdem, hogy kit ábrázolnak a festmények? Az öreg felsohajtott, mélyen szomorodottnak látszott. Fiaim, — válaszolt — s következő eseményt mondott el, mely regénykép hangzik; de higgye szerkesztő ur, katona vagyok, s a regényírás nem mesterségem s mivel ön tudósítást kíván s én jelenleg szegény faluban vagyok, hol hideg tél van már: az olvasást megunva, im megírom az öreg Trojatzky történetét.

Mindkét fiu — ugymond — derék, virágzó ifju vala s tavaly télen, a lengyel hadjárat után visszatért atyai karjaimba, s kérésemre, hogy szeretett környezetüktől meg ne foszszanak, hon maradtak; bár ne tették volna! — Lakomtól mintegy $\frac{1}{2}$ mfdre fekszik egy birtokos háza s udvara; ezen birtokosnak volt egy leánya; Olgának hívták, Bécsben nevelkedett, s szép és szelleműs leánya volt. Kölcsönös látogatást tevének s midőn fiaim visszatértek, észrevehem, hogy mindkét fiu a leányt igen környezi, s annak dacára, hogy oly közel lakom Lemberghez, fiaim vagy hon, vagy Olgánál valának. Ezen viszony így tartott egy hónapig. Ezen idő lefolyta után idősb fiam előállt azon kéréssel, hogy Olgát elvenni szándékozik. Én beléegyeztem s elhatározám e héten egy táncvigalmat rendezni, mely után az eljegyzés történjék. Vidor, kedélyes hangulatban valának vendégeim, de tizenkét óra felé észrevehők, hogy mindkét fiam, ugy szintén Olga is hiányzik. Keresés-

sükre küldém komornyikomat, egyszerre azonban két lövést hallék, annyira egyszerre, hogy nem tudám, vajjon egy vagy két durranás volt-e? Szívem összeszorult s rosztart sejték. Vendégim kirohanának s két fiam holttestét behozták a terembe, utánuk Olgát ajultán. A leánya elmondá, hogy rosztart gyanita, mert mindkettőt egyenlőn szerette, s midőn látta, mint menének a fasoron végig, lefutott őket keresni, de midőn a lövést hallá, elájult. — A két oszlop két fiam siremléke s ha ön a halmon felmegy, ott látja Olga sirját is. — Az öreg ur ezen elbeszélése mélyen hatott meg s nem vigasztalám. — Midőn egy hét multa után huszárjaim élén a varsói uton jelen állomásomra lovaglék, a két fehér emlékoszlop ismét szemembe tűnt s szomoruan emlékezém vissza szegény Trojatzky fájdalomára.

M. M.

Verebely, (Bars megye) nov. 20. (*Hirtelen halál.* — *Gyilkosság.* — *Követválasztás.*) Városunk köztisztületben álló prépostja, földő Bublik István e hó 14-én reggel hirtelen elhunyt, két nap mulva ülte volna meg 80-dik születésnapját, melyre még előtte való napon készülteket tett.

Ugyanazon nap értesültünk Zsitva-Gyarmathról, hogy Somlay István odavaló mérnök és Huszár György odavaló földbirtokos közt egy csekély föld-darabkáért szóvita támadt és ezen szóvitát szomorú eset fejezte be. T. i. Somlay mérnök puszkát ragadott és a köztisztületben álló Huszár Györgyöt nyakszirtben lötte; az orvosi segélyt azonnal ott termelt, de az élethez kevés reményt mondanak. Somlay mérnök az eset után megszökött fegyverestől s mindedig nem tudni, hova tűnt. Lakits István főbíró, és Kollmann Frigyes esküdt urak azonnal a helyszínére mentek, hol szigorú vizsgálatot tartottak. — A követválasztási mozgalmak erősen folynak itt is. Jelenleg Balogh János, az országgyűlések veteránja, és Samassa József, helybeli kereskedő közt van a nép felosztva; az elsőnek nagyobb többsége van.

Medvey Kálmán.

Nádasd, (Abauj megye) nov. 21. (*Egerek.* *Az országgyűlésre kéjkirándulás.*) Az egerek milliom, mely vidékünket egész nyáron át nagyon érezhetően pusztította, minden írtoszereink fölhasználása dacára most még lakainkat is meglátogatja. — Ujdonságul irhatom, hogy a tiszai vaspályatársaság a 3-dik helyen 8, s a 2-dik helyen 12 frtért enged lérándulást az országgyűlés megnyitására törekvőknek oly formán, hogy ezen díjért dec. 4-től 16-dikáig bármely napon Pestre és vissza tetszés szerint utazhat vidékünk közönsége.

E. A.

Első évi folyam.

48. szám.

November 26. 1865.

Ludvigh János.

Kit e kép híven ábrázol, — Ludvigh János 1812-ik évben született, — a Szepességben, Bélián. Kora ifjúságától, úgy szólván gyermekkorától kezdve hazájának élt és él mai napig. Sokat tett, irt, dolgozott, fáradozott és szenvedett s munkás életének kevés jutalmát vette; annál több keserűséget, fájdalmat kellett szenvednie, melyeknek legkínosabbika: a hontalanság, a száműzetés égető fájdalma borítá hófehér leppellel tisztos fejét. Iskoláit Késmárkon, Eperjesen és Sáros-Patakon végezte s jurátus korában már buzgó munkatársa volt Thaisz Endrének, ki irodalmunk akkori zsenge korában a „Sas“ című folyóiratot szerkeszté. Később a Szepességben magyar nyelvművelő társulatot alakított, melyet azonban a nádor és kancellária betiltottak, azzal in-

dokolva e tilalmat: „mert — úgy mondának, — még a magyar tudományos akademia is csak törvény erejével létesülhetvén, bármily egyesülhetési

jog csak legfelsőbb engedélyvel léphet életbe.“ — Béla városa csakhamar megválasztá a nagyreményű ifjút főjegyzőjévé, s pár évvel később a 16 szepesi város kerülete elküldé az országgyűlésre, hol két országgyűlésen át vitva a szepesi városok ősi országgyűlési szavazati jogának visszaszerzését, mint választott képviselő. Ekkor szerkesztette Ludvigh János ama nevezetes okmányt, mely a 16 szepesi városnak diplomatiái történelmét foglalja magában, s

Ludvigh János.

az országgyűléshez benyújtott kérelmében sok felvilágosító s érdekes történelmi adatot szolgáltatott.

Ez időktől fogva az irodalom terén falyvást találkozzunk a szorgalmas és az ismereteknek nagy készületével rendelkező ifju nevével. A „Jelenkor“-nak, „Hirnök“-nek, a „Protestans iskolai és egyházi lapok“-nak s később Kossuth lapjának fardhatatlan munkatársát ismertük benne.

Kossuth egy alkalommal saját lapjában ezt írta róla: „ha irigység hozzánk férhető volna, munkatársunk ismereteinek gazdag tárházát irigyelnünk kellene.“

Az 1848-ki országgyűlésen az iglói kerületet képviselte, s mint ilyen, azon országgyűlésnek egyik jeles jegyzője is lön. A forradalom alatt munkás részt vett a kormány teendőiben, s hol mint kormánybiztos, hol mint meghatalmazott működött, mely működéséről Horváth Mihály munkáiban bő adatokat sorol elő. Csak 1850-ben, midőn Haynau ellene elfogatási parancsot intézett, vonult ki a hazából külföldre, hol azóta folyvást tartózkodik és hol számtalan könyvet írt, mind történelmi és jogi tartalmuakat.

Megkísérlette a magyar borok bemutatását külföldön, azonban mikép tőle személyesen panaszovala előadni hallottuk, nem sok szerencsével, mert a hazai borkezelők pontatlansága s avatlansága több kárt mint hasznot hajtott neki, s a boroknak honi ros kezelése elkedvetleníté.

Családja el van szórva a világban; egyik fia Amerikában, a másik vasuti mérnök Spanyolországban.

Két leányát, kiket midőn hazájából távozni kénytelenítettett, egy és két éves korukban hagyott el, — ezeket csak pár év előtt látta újra mint felnötteket, s egyik már férjhez is ment Brüsselen.

Hazánk társadalmi, művelődési, közgazdasági és politikai mozgalmait nagy figyelemmel kíséri, sorsunk minden egyes mozzanata érdeklí őt s teljesen tájékozva van a haza állapota felől, mit a „Hon“ hasábjain most is folyó, „A közös ügyek s a törvényrevisió“ című érdekes cikkei elegendőleg tanusítanak.

1861-ben a késmárki kerületben lön megválasztva képviselőül, de állomását el nem foglalhatá; azonban tehetségének hő tisztelői ezen 1865-ki évben újra ki kívánták követjelöltül tűzni, minek a midőn híret vette, azonnal következő nyilatkozatot bocsátott közre Jókai Mór lapjában, a „Hon“-ban:

„Brüssel, okt. 24. 1865. — Kedves barátom! — A hosszú számkivetés és a balsors csapásai alatt muló évek gondjai és keserőségei közt a szenvedő haza szakadatlan szolgálatában töltött életem egyedüli örömvigaszt, de egyszersmind a honszerelmi hűség legszebb jutalma hazámfiainak szives megemlékezése és bizodalma.

„Azért a lapodból az önmegelegetés és hála örömevel megértett követválasztási készületek hírére komolyan számot vetek magammal, mi tévő legyek?

„Ha követnek megválasztanak, a választást el kellene fogadnom, de hazatérhetési engedélyért nem folyamodhatnék, mivel mint magánpolgár, annyival inkább mint képviselő, valamint a multban, ugy jövőben azon törvényességet védeni kötelességemnek tartom, melynek védelméért elíteltettem, és mivel következtelenséget hinnék elkövetni, ha épen akkor, mikor a trónról a mult rendszer kárhoztatása kimondatott, folyamodásommal oly itélet következményeitől magamat föloldatni kérném, melynek törvényességét elismerni nem tudom.

„Képviselő minőségemben engedelemkérés nélkül mennék be az országba. Ha elfognának, az országgyűlés épen a kibékülés előestéjén személyemben sértett egyéni és képviselői jog orvoslásával volna kénytelen foglalkozni. — Én ezt a haza érdekében nem akarhatom; mert ellenségeinknek az ország alkotmányos állapotainak visszaállítása ellen újabb izgatási alkalmul szolgálna, melyet az eszélyesség inkább kerülni, mint előidézni tanácsol.

„Azért nehéz magamat másra elhatározni, mint be nem várva a választásokat, választóimnak irántam mind jelenben, mind 1861-ben tanusított szives megemlékezéseit és nagyrabecsült, sőt a legnagyobb hazafiui jutalomnak vett bizodalma és rokonszenvét, melyben alkotmányos elveim és politikai hitem és viseletem jóváhagyását látom, a változtatlan honszeretet hűségével szívem mélyéből megköszönni és őket megkérni, hogy elveikhez hű, más érdemes hazafit ajándékozzanak meg szavazataikkal.“

Oly loyális, az önzetlenséget annyira visszatükröztető nyilatkozat ez, hogy iróját bármily életiratnál hívebben jellemzi.

Visontai.

S i r b o l t b a n .

Boltozatra van építve,
S ablakkal nincs ékítve —
Sötét mély ház, föld alatti,
Hosszan lehet itt alhatni . . .

Az ítélet napját várva :
Nem hat ide földi láрма —
S nem lép ide bé a hajnal
Sugárosan, aranyhajjal.

Béborítja örök éjjel,
Átláthatlan sötétséggel . . .
S egymás mellett, kik itt laknak :
Hulló csontok, nyugvó hamvak.

Hamvak : melyek egykor éltek —
S im a porladás helyének,
Lettek elfeledt lakói :
Kikről többé nincs mit szólni.

Itt egy alvó — büszkén, bátran
Járt, kelt egykor a világban ;
Agya gondolt, szive érzett —
S agya, szive elenyészett !

Nézem ezt a másik alvót.
E szelid, szép gyermekarc volt —
S még rongyai sem hevernek
Rajta már a szemfödélnek.

Beljebb ott a sirbolt mélyén,
Élettelen fekszik egy vén —
S bárha őrzi érekeporsó :
Alakja már szélyelomló.

Közel hozzá alszik egy nő —
Egykor szép és fürtje lengő,
S ajka csábosan mosolygott . . .
Rut most — s haja összebomlott.

És e fő itt, e koponya,
Homlokán egy mély seb nyoma —
Mi volt egykor ? és mivé lett !
Lenn a földön ére véget.

Hamv és por a merre nézek,
Szerzemálló hullá-részek . . .
Férfierő, női szépség :
Itt nyugosznak gög, kevélység !

A világtól elfeledve,
Hirök, nevök eltemetve ;
Halva itt, kik egykor éltek —
S árnya sincs a régi fénynek.

Fény, dicsőség elsötétült,
A hatalom mélyre szédült —
S itt fekszenek megalázva,
E rideg sirboltba zárva.

Ágyok vetve földi porban,
S többé föl se kelnek onnan, —
Tanulságul, ott hevernek,
Élő kevély embereknek.

Nyilas Samu.

A z u j m e s s i á s .

(Beszély.)

Én népem, én hűséges zsidó népem ! — Ime eljött a várvavárt idő, a nap tüzesebben ég, és tüzesebben égnek Astaróth leányainak szemei, a hollók szárnya fényesebb és feketébb, a hattjuk pedig fehérebbek lettek a hónál Gehomir taván. Jelek ezek, és ismerjétek föl azokat dicső maradékai Izraelnek ! — Halljátok-e a szellő susogását, és beszédét a sárga aranykának, énekelni a légmadarait és zizikelni férgéit a földnek ? — ők mindannyian hozzám beszélnek, és én értem Jehova szavát, mely teremtményeiben nyilatkozik, mert én vagyok Sabbati Sevi, én vagyok a ti messiástok, hivatva arra, hogy benneteket a föld uraivá emeljete !

Történt pedig az 1666-ban, midőn Palestina földjén Sabbati Sevi valóban így beszélt Jehova választott népének.

Reményével a messiás után, mint hátulsó kocsike-

rék az első után örökösen futó fanatikus zsidónép hitt a csábító szavainak, a ki is náluknál igen sokkal okosabb lévén, általuk meg nem fogható fizikai mütételekkel, csodáknak magyarázott dolgokkal igyekezett bebizonyítani isteni küldöttségének valóságát.

Sabbati Sevi gyönyörű barna fiatal ember volt, szemeiben égett a tűz, és ajkain égett a szerelem a kinek ez a két tulajdonsága megvan, az bátran számíthat a női keblekre.

A vallás legfanatikusabb teremtménye az aszszony, lobogó élenyes szivvel és az agg, jéggé hidegült kebellet. Az isten úgy akarta, hogy az emberi kor és nemnek ezen két ellentéte egyensúlyozza oltára fölött a vallás mérlegét, egy darab tűz, és egy darab jég !

Sabbati Szmirnában lépett föl először ; szombat, azaz ünnepnap volt, ilyenkor otthon van a nép

fiatalja és vénje. — Csengő ércszava, daliás termete, megnyerő gondolatai csakhamar meghódíták e város nőnépét és tehetetlen vénjeit, — a fiatal és középkorbeli férfiak azonban látva és veszedelmes embernek nézve őt, kedveseik és nejeikre pedig nem tartván célszerűnek az ilyen tréfát, az ál-messziás szívének szegezék a villogó dárda hegyét, mondván:

— Sabatti Sevi! Ha azt akarod, hogy ennek a jó damaskusi acélnak a hegye keresztül ne törjön mellednek és isteni hátadnak a közepén, légy oly szives és szedd össze a sátorfádat, hagyd el a várost mentül előbb, és ne tekints vissza se, mert meg van írva Mózes könyvében, hogy Él sóbálványná változott, valamint hiszszük azt, hogy városunk Sodoma és Gomora sorsára jutna, ha te még tovább is hintonéd itt csaló és istentagadó szavaidnak konkolyát. Hát csak azt mondjuk neked édes istenfia, hogy eredj te innen és nyomaidat hordja be a Tebbad!

Sabatti Sevi aztán el is ment, örülvén annak, hogy még ily tisztán megmenekülhetett és megért benne azon tapasztalás, hogy a szombat neki nem jó napja, kell tehát választani egy másikat, a midőn is a férjeknek és szerelmeseknek dolguk lévén, egyedül asszonyok és öregek közt vethet biztos aratásra megérhető magvakat.

Szerda volt, midőn Sevi eléré Sivlah helységét; onnan fölmászott az olajfák hegyének legmagasabb csucsára, leült egy nagy bazaltdarabra és Jeruzsálemnek fordítá arcát; — aztán sajtot és kenyeret vőn elő, s mig isteni étvágyát ilyenképen kielégíteni igyekezett, azon törte furfangos eszét, hogy melyik út vezetne legbiztosabban Jeruzsálem lakóinak a fejkök tetejére?

Ily gondolatok közt fogyasztván égi eledelét, egyszerre csak megcsördül háta mögött egy tövisbokor, lángok törnek elő, és megszólítá őt abból egy másik messiás a következőképen:

— Sabatti Sevi! — te azt mondd, hogy isten vagy, és úgy megy beléd ez a kenyér, mint akármelyik kiéhezett kecskepásztorba, szád keresztbe mozog az orrod alatt és mikoron nyelsz, szemeid kidüllednek, tanusítván azt, hogy nem égi szellemek által hordott mennyei eledellel táplálođ agyagból összegyurt testedet: — hanem azért ne ijedj ám meg, jöjj ide a bokor mögé és halld, a mit ajkaim beszélni s a mire tégedet tanítani foglak.

Sevi azonban, a ki szembe mert szállni a föld összes lakóival, nagy respectust érzett magában az ily tövisbokorféle jelenetek iránt, de szörnyűmódon meg is lévén lepetve, a kenyeret és sajtot lábaihoz ejté, aztán úgy, kítátozt teleszájjal bámulta

azt a csodát, a melynek párvját se Mózes előtt, se Mózes után nem látta az ó- és ujtestamentomi világ embere.

— Nos Sevi? — kérdé a hang, — nem akarod teljesíteni parancsomat?

Az ál-messziás végre reszketve emelkedett föl helyéről és bizonytalan remegő léptekkel közeledett az égő bokor felé, a melynek sűrű fekete füstje körülfolýá őt, mint egy óriás ördögnek ölelő fekete karja.

— Közelebb! közelebb! — unszolá őt a rettenetes parancsoló hang.

— Fölséges uram! — kiáltá a térdére roskadt próféta; — közelebb már — nem mehetek, nem vagyok hozzászokva a menyország konyhájának ilyenén szagu füstjéhez, a mely fojtósabb a jabes-gilead-hegyi rókalyuk levegőjénél!

— Bravó! — kiáltá a hang, — ez jól volt mondva Sevi öcsém és most megengedem, hogy visszamenj és hozz nekem is azon sajt és kenyérből, még pedig meglehetősen jó adagot, mert lekemre Szmirnától óta nem ettem többször háromszornál, futottam utánad mindenütt, hogy beérheselek, a mi hogy végre megis történt, bizonyosága annak az, hogy itt vagyok!

Sevit az ismeretlenek ezen nyilatkozata igen meglepé, most már azon hiedelem kezdett agyában megfogamzani, hogy vajjon nem valami alvilági uralkodó küldi-e érte titkos policiájának ügynökét és kezdett széttékinteni, tanácsosnak tartván, a meredek hegyen lefelé, a keréknek megoldását.

— Megállj gyáva! — kiáltá az erős hang, s Sevi vaskos markolással érzé megragadtatni vállainak bőrét.

A próféta rémülten tekintett vissza, de a mily nagy volt rémülete, oly nagy lön öröme és bámulása, midőn az ismeretlen ördög személyében Náthánt, a szmirnai heringárulót ismeré föl, a ki már neki ott is nagy szolgálatokat tett vala.

— Oh becsületes édes Náthán sógor! — kend is meg tudja aztán ijeszteni az embert.

Itt a két jó barát nemsokára letelepedett, eszegettek, beszélgettek és tervezgettek; — egyik is másik is megfordítá agyában a világot, összenézték azt minden oldalról, Náthán végre egy nagyot lökött mutatoujjával a légbe:

— Itt van! — ide mégy és elkezded azt, a mit én Jeruzsálemben folytatni fogok.

E találkozás után három hétre Gazzában megdördült a messiás ébresztő szava, Jeruzsálemben pedig Eliás próféta támadt föl.

Jeruzsálemből Gazzába, Gazzából Jeruzsálembé

hatott a hír és szörnyen nagy lett a zsidók bámulása, a kik meghallották, hogy mind a két próféta egyet beszél, s hogy Eliás fennen hirdeti a gazzai messiás megérkezését.

A férjek és szerelmesek dolgaikon voltak, s mire a városba visszatértek, tótágast állt már akkor abban mindenki és miután lehetetlen volt őket talpukra visszaállítani, a legokosabbnak vélték ők

A nép mértföldekre vándorlott eléje, ifjak és vének borultak le számára előtt, az utakat ellepték Ázsia legillatosabb rózsái, melyek közül zafir, gyémánt, smaragd és ametist ragyogott feléje, mindannyi szép leány szeméből.

A messiás az égre nézett; inkább mert dacolni a nappal, mint annyi csillogó tekintettel, a melyek különben is heves vérét lángfolyammá változtat-

Matutaera, új-zealandi főnök Auckland környékén. (Lásd szövegét a 755-dik lapon.)

is, ha talpaik alá rakják eszüket; s így leve az, hogy egy hónap lefolyása alatt az új messiást és annak prófétáját dicsőítő dalokat zengett egész Palestina.

Miután Sabatti Bethlehem, Theoka, Hebron, Bethulia, Samaria, Sikhem, Edumia, Gadara, sat. városokat magához hódította volna, Astaróthba tartá fényes bevonulását.

ták ereinek izzó csatornáiban és Sabatti érzé, bár a csacsi igen türeimesen lépdelt alatta, hogy közel van ahhoz, hogy a szamár hátáról valamelyik szűz feléje tárt karjaiba szédüljön; — nézte tehát az eget folytonosan, a mit aztán a fanatikus nép arra magyarázott, hogy édes atyjával, a világ és az ég urával, Jehovával beszélget.

Egyszer megállt a menet. Csucsossivegü csa-

patok hosszú sora lépdelt el Sabatti előtt, s fényesen villogott ezer kézben a hegyes dárdaerdő; — a fanatikus nép még se merte ezt a veszedelmes sereget föltartóztatni. — Az asapok sora közt nyolc szerezsen szolga vitt egy aranyozott gyaloghintót, a hintó után másik nyolc szolga lépdelt, hogy a hordásban amazokat fölválthassa.

A mint Sevi a hintó ablakára tekintett, annak zöldszelvénye függőnyre hirtelen felgördült, s egy főt, egy meseszerű csodaszép tündérfőt pillantott meg; szemei kápráztak, s mire magát tökéletesen összeszedé, az asapok sora már eltakarta azt ismét.

Egy pillanat azonban elég volt arra, hogy ez arc elmoshatatlanul vésődjék a próféta szívébe.

A vallásos tömeg egyenesen a városházához kísérte messiását, — reppant nagy volt a tolongás, mindenki igyekezett közelébe jutni, megérinteni, vagy ha lehet, megcsókolni ruhája szélét, de sokan, kik e szerencsében nem részesülhettek, megelégedtek azzal, ha szamarához, vagy szamarának farka hegyéhez érinthették áhitatos ajkaikat.

A városházát elérve, Sevi valóságos aranyzónyegre lépett; a világ legzöldebb, legnyereségvágyóbb népe: az astaróthi éléje önté minden kincsét, melylyel paradicsomi üdvösségét vélte megvásárolhatni, s halmok emelkedtek arany-, ezüst- és drágakövekből, melynek láttára a megváltó bár reszketett, de birt magán annyira uralkodni, hogy megvetve rugdosá azt el:

— Balgatagok! — ti azt hiszitek, hogy az ég szülöttje előtt is értéke van e fényes földrésznek; — én teremtettem ezt és a Sahara homokját, a világ jégcsucsait és a föld rostélyzatán át egymással közlekedő tenger vizét, — egy homokszem, egy jégvirág, vagy egy cseppnyi víz ugyanazon értékkel bír előttem, mint ez aranynak nevezett földgyurma, nevetség azt kincsnek nevezni, — kincs az üdvösség, — és az ott van!

Ezen szavak után a messiás föltekintett az égre.

— Mi lehetne más, mint isten, — a ki így meg tudja vetni a földi kincset? zúgá a megnyergelt néptömeg.

Az igazhitű mahomedán széles kaftánjába dugva ökleit, csak messziről, félszemmel sandított az istenember felé, se igaznak, se nem igaznak nem mervén mondani, a mit szemei látnak és fülei hallanak; Mekka felé fordult, keresztbe fonta mellén karjait és hétszer meghajolva mondá:

— Allah az egy igaz isten, és Mahomed az ő prófétája!

Mire aztán Sevi e helyet elhagyá, a tömeg utána

tódult, az ott maradt arany és kincshalmazhoz nem nyult hozzá senki; a mit a zsidók is megvetettek, hogy érintené ahhoz kezét az Allahot imádó igazhitű! — Csak úgy hevert mindenfelé a fehér és sárga nemes érc, a gyémántok tüze viasszaszikkasztott a homokból, és az emberek betaposták azt, mintha a többihez hasonló értéktelen kavicsdarabok lettek volna.

Ilyen csodát mégis követtetett el Sabatti Sevi!

Konstantinápolyban eleintén nevelték a dolgot; IV-ik Mahomet most is csak úgy el tudott tévelyegni a Kudzse-Dagh-hegyi rengetegekben mint azelőtt, harminc—negyvenezer földművelő munkásnépet vonva el kenyérkeresetétől, hogy dühödt vadászati szenvedélyének, mint hajtók, eleget tegyenek.

Kiuprili, a nagyvezir, a ki egyuttal császársja is volt a török birodalomnak, szintén mosolyogva fogadá azon híreket, melyekkel a tartományfőnökök napról napra kedveskedtek, s még akkor is nevelt, midőn a damaskusi pasától egy képzelhetetlen szép hölgyet kapott a szultán háreme számára, és a következő levelet:

Bölcs es rettenthetetlen nagyvezir! — Egész Palestina föl van fordulva egy hitetlen eb óbégatásai miatt, a ki Allahot és az ő prófétáját nyilvánosan meg meré támadni undok nyelvvel, azt állítván, hogy egy az, a ki teremtett mindeneket, és az nem Allah, hanem Jehovah! Egy csapat timariót és dsepedsit küldöttem megfékezésére, de az őt imádó tömeg oly nagy, hogy a Palestinában találtató egész haderő nem leend arra képes, hogy fölözlassa, sőt a ni több, már az igaz hitről ártéteknek is egy tábora követi őt, és Mahomed hivei átpártolnak. Legyen tehát a te legbölcsebb parancsod és intézkedésed, a mely azon hajmeresztő istentagadásnak véget vetend. Végül pedig ne vesd meg a te alázatos szolgáltnak tanácsát: „Ha nem lenne többé emberi erő, mely az árt föltartóztatná, gondold meg, hogy a szép nőben Allahnak egy mentő hurija lakik, — és én itt küldök neked egy szép hölgyet!“

Kiuprili a levél elolvasása után megtörlé nagy vörös bajuszát, és parancsot íratott minden pasának, timárnak és molahnak, hogy: „Soh se törődjenek messiás ő kegyelmével, hadd csináljon ő a mit akar, hanem szerezzenek pénzt és embert, mert a jövő tavaszon alah és az emberek előtt, a török birodalom összes erejével meg fogja kezdeni Kandia sziget ostromát.“

(Folyt. köv.)

Egy veszendőben levő népről.

Uj-Zealand Ausztráliától délkeletnek fekszik s két szigetből áll: az Ika-na-maui és a Tavai-Punamuból. A két szigetet a Cook-féle szoros választja el egymástól.

Az északi sziget felső nyugati részén van a Manukau-tengeröböl s annak partján, egy szűk földnyelven, mely e nagyobb sziget majdnem különváló két részét egymással összeköti, fekszik Auckland, a hasonló nevű terület fővárosa.

A *Novara* nevű osztrák fregatt 1858-tól 1860-ig világkörüli útát tévén, 1860 elején az aucklandi öbölben kötött ki, tudományokkal foglalkozó személyzetéből azonban e föld megismerése végett Hochstetter Ferdinánd több ideig szándékozván itt maradni, a *Novara* január 8-dikán Tahitiba s onnan tovább, Európába indult.

Az említett német tudós szerint Uj-Zealand jelenleg olyan, mint egy európai ország, csakhogy kissé gyarmatjellegű, s lakosai is majdnem kizárólag európaiak. Csak ha dél felé pillant a szem — mondja Hochstetter, — lát az ember magas hegláncokat, melyek oldalait ösrengetegek árnyékolják be, de az onnan felszálló füst bizonyítja, hogy már ott is vannak emberek. Ott az erdőirtók tanyáznak, kik veritékes munkájuk után, életük alkonyán szintén kényelemre vergődnek. Gyermekeik az erdők helyén telepszenek meg, s így e földnek egy új erőteljes faj válik urává, hol azelőtt más színű, vad emberek követték apáik példáját.

De mennyire különbözik e bennszülöttek sorsa a mostani telepedőkéétől. Ők is távol szigetekről vándoroltak ide, hogy új hazájukban jobb életet találjanak, s a mit reméltek, e helyen több nemzedéken át talán föl is lelték. De koruk lejárt s életmódjuknak lassan ki kell veszni a mai polgárorsultság lehelete előtt.

Az aucklandi földszoros régebben egy hatalmas maori törzsnek volt székhelye, hol békés lakosok foglalkozának, s hol e barbár nép erőssége állott; de e hely egyszersmind színheije volt a kannibálok ama véres harcainak, melyek alatt ezen emberfaj eltűnt a földszinéről. Néhány nemzedék előtt az itt lakott *ngatitvatuák* mintegy 20—30,000 lelket számláltak, s akkor Auckland meredek hegykúpjai épen oly erősségeket képeztek, mint a mi várkastélyaink a középkorban.

E hegyek tetején voltak a főnökök megerősített lakai s aljukban terültek el szolgálók gúnyhói és azok földjei, s ezek romjait maiglan is láthatni.

E hegyek lejtői tetovirozva voltak, miként a régi harcosok arcai, azaz terrászok voltak azokon készítve tíz—tizenöt láb magasságban, miket most is észrevehetni jelentékeny távoból is. E terrászokon kettős sorban készítettek paliszádokat, s azokat belülről mély árkokkal övedzték, miket náddal s fagalyakkal borítottak be, mint a farkasvermeket szokás, a végből, hogy az ostromlók beléjük zuhanjanak. Valóban bámulnunk kell rajta, mily ügyesen készítették a maorik-erődjeiket, ha meggondoljuk, mily kezdetlegesek voltak fa-emelőrudjaik, kalapácsaik, vésőik és kőbaltáik. A palliszádok és árkok mögött, a hegy legtetején lakott a főnök családjával és a törzs nemeseivel.

Itt szoktak a maorik vénei köpenyeikre heveredve viselt dolgaikról vagy őseikről regélni, itt szokott a fiatalság játszani. A leányok karban énekelték azon dalokat, [melyek még Havai-kiből, első hazájukból származtak, míg a gyermekek gyékénybölcsőjükben ringatóztak.

Ma már megszűnt a dal és játék. Az erődök lerombolvák, a gúnyhók összeomlottak; a palliszádok eltűntek s csak a roncsolt terrászok emlékeztetnek a benszülöttek véres harcaira.

A hajdan oly hatalmas és népes törzsből ma már alig létezik néhány család, kik Aucklandtől keletnek, az Orakei-öböl mellett egy kis faluban laknak. Képünk Hochstetter rajza után ezek délceg főnökét, a szép külsejű Matutaerát ábrázolja.

A Három-király-, Smert- és Wellington-lávahegyek barlangjai telvék azon szerencsétlenek csontjaival, kik akkor lelték végüket, midőn a rettenetes Hongi vad hadát a sziget északi részéből a zealandi Themse-melléki törzsek ellen indította. Hochstetter a Hobson-hegyen félig földbe sülyedt gúnyhókban egy öreg örült maori asszonyra akadt, kit övéi örültsége miatt babonából ide számkivetettek, hogy elhagyatva haljon meg ott, hol fájából annyi ezer lélek esett el.

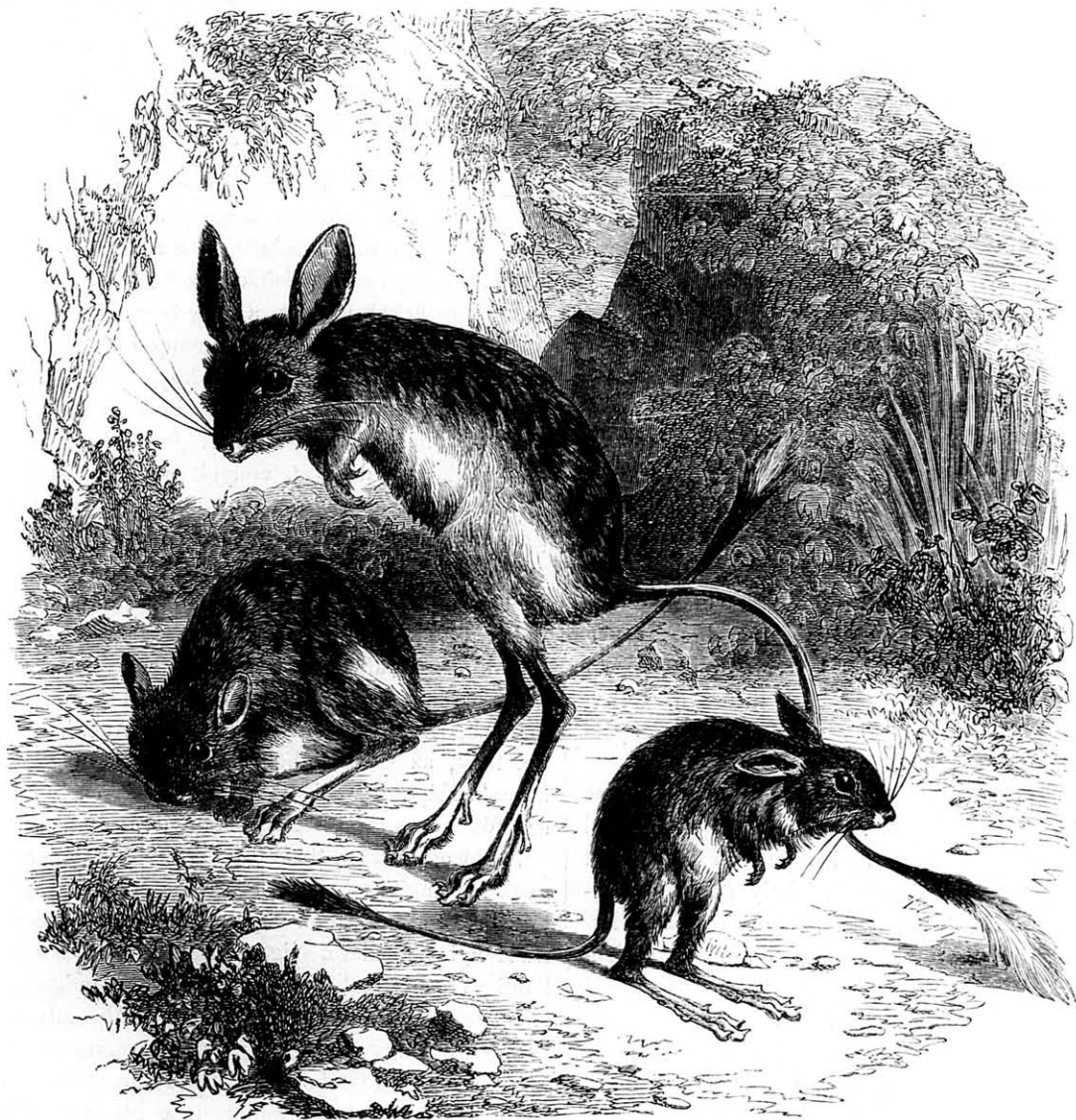
A ki a maorikról, Ausztrália legnemesebb fajáról s jövő sorsáról bővebb adatokat ohajt, azt Rónai Jácint „Az emberfajok kihalása“ című jeles cikkére utaljuk. (Lásd a „Hazánk“ első félévi folyama 26 dik lapján.)

A szökdécselő egér.

Az őrlök közül némelyek mászkálnak, mint az evetkék, mások szaladnak, mint a patkányok, s végre vannak, melyek ugrálnak, s ezek a gerbók vagyis szökdécselő egerek. Szökdécselésük oly jelentékeny, hogy a régiek sok ideig kétlábuaknak tartották őket, innen e nevük: Bipes (kétlábu).

több utazó állítja. Innét jön e név is: mus sagitta (nyil-egér). De megjegyzésre méltó, hogy gyorsaságuk rögtön véget ér, ha farkuk levágatik; mert ekkor elvesztik az egyensúlyt s elesnek.

A gerbo ugrása rendkívül kecses. Azon állatoknak, melyek a gerbo osztályához tartoznak, két

A szökdécselő egér vagyis gerbo.

Ez állatkák sajátos járása első és hátsó lábaik aránytalanságából származik s ez aránytalanság még szembeszökőbb, ha különös alakjukat tekintjük.

Első lábaikkal viszik az ételt szájukhoz s ásnak a földbe, s hátsó lábaikkal futnak meg ellenségeik üldözése elől, s pedig oly sebességgel, hogy a legjobb lovasok sem érhetik őket utol, mint

metsző foguk van mindegyik állkapcájukban és hat zápfoguk alul, nyolc fenn.

Mint majdnem minden őrlő állatnak, úgy a gerbónak is nagy szemei vannak. Ők a napvilágot nem türik s így csak este jönnek földüregeikből elő élelmöket felkeresni, mi gyökerek, rovarok, sőt apró madaraktól is áll. A bécsi állatkertben is láthatni két példányt e kedves teremtésekből.

Nemzeti muzeumunk mükincsei.

VIII. *Ábrahám kiköltözése,* Molnár Józseftől.

Még eddig muzeumi képeinkben mindig más és más festésünk művét mutattuk be, azon célból, hogy a fővárosba nem egykönnyen jutható olvasóinknak ne csak nemzeti képesarnokunk jelesebb tárgyait, de egyuttal hazánk jelesebb művészeit is alkalmuk lehessen megismereni.

Most bemutatott „Ábrahám kiköltözése“ című képünk, mely az 1862-diki londoni világtárlaton

pedig annyira megkedvelték Molnárt, hogy ott általa mintegy 300 arcképet festtettek. Ezután Franciaországba és Belgiumba utazott tanulni, 1852-ben pedig visszatért hazájába, hol a műtárlat több képét megvette, a „Dezső hősi önfeláldozása Róbert királyért“ címűt pedig műlapul ki is adta.

Ezen idő óta Molnár itthon több jeles művet készített, s szép bibliai képei hazánk nem egy tem-

„Ábrahám kiköltözése.“ (Molnár muzeumi képe után fényképezte Licskó, rajz. Lüders.)

is ki volt állítva, Molnár József műve.

Molnár Pestmegyében, Zsámbokon született 1821-ben s 1845 től 1851-ig a velencei szépművészetek akademiájában, azután Firencében, nagy Markónk oldala mellett, később pedig Rómában és Münchenben tanulmányozta a festészetet, mely utóbbi helyen képeivel gyakrabban lépvén fel, ott több kitünőbb, különösen bibliai, keleti és olasz tárgyú képe a műtárlatokban a külföldiek által is igen megkedveltetett s megvétellett, Stuttgartban

plomában ékeskednek a főoltárok fölött. — Ha Molnárban valamit meg akarnánk róni, az a sokoldalúság, mert ő fest történeti-, arc-, családi, táj- és életképeket s oltárképeket, a mi nem engedi meg, hogy teljes figyelmét, műgondját, minden tehetségét egyetlen szakmára fordítsa, melyben még kitünőbb lehetne. Ennek azonban nem ő, hanem szerencsétlen hazai művészeti viszonyaink az okai, melyek legjelesebb tehetségeinket is leszoritják azon pályáról, melyre őket ihlet ragadta.

Pest 140 évvel ezelőtt.

Ha némi fogalmat akarunk szerezni Pest város gyors kifejlődéséről, nem lesz talán érdektelen multjába visszapillantani. Jelenleg csak 130–140 évvel lépünk visszafelé s rögtön előnkbe tárul azon nagy ellentét, mely az akkori és a mostani közéletet eléggé jellemzi. A legrégebb, még létező tervek azon időből valók, a melyekről épen szólanunk, s mint látjuk, ott a belvároson kívül a jelenleg annyira kiterjedt külvárosoknak még nyoma sincs. Az egész város akkori kiterjedése megegyez a mostani belvárosával; ez falak- és bástyákkal volt körülveve s csupán három kapuval birt, nevezetesen: a váci kapu ott volt, a hol jelenleg a váci utca a színháztérre nyílik; a hatvani kapu, a hol a maig is ugynevezett utca az országutra nyílik, s végül a kecskeméti kapu, a hol a kecskeméti utca (akkoriban uri utca) a szénatérén végződik. A 18-ik század második felében még három új kaput nyitottak; az első, a hol a sütőutca a mai Deák Ferenc-térbe (szentér), a második pedig, a hol a cukorutca az országutra nyílik; a harmadik a Lipó utca végén, a hol a régi lövölde volt. Azon időben a *kegyesrendi épület* volt a legszebb és legtekintélyesebb épület az egész városban. A mai megyeháznak még nyoma sem volt; azon hely, hol most a rokkantak laktanyája áll, még mint üres tér van jelölve. A mai főtemplom: székesegyháznak nevezték. A városháza azonban ugyanazon helyen volt, a hol jelenleg.

A lakosság számáraól nem birunk adatokat, mivel a lélekösszeírás akkoriban még ismeretlen volt. A város terve szerint több tér volt, csak hogy nem voltak elnevezve, s csupán 23 utca volt ismeretes.

Legszebb utca volt az uri utca; ez az egész várost keresztülzelve a mostani Deák Ferenc-utcától (nagyhidutca) egész a kecskeméti kapuig; a váci utcát s a mai molnártucát dunautcának, a gránátos utcát irgalmasok utcájának, a hatvani utcát pedig mostani nevén nevezték. A mostani dunás Sebestyén utcákat felső-, az iskolautcát pedig alsó-bajor utcának nevezték, mivel ott a bajor gyarmatosok házai állottak. A kalaputcát ferenciek-, a szerbutcát pedig (a szerzet nevérol, melynek helyén a zálogház van) paulinusok utcájának nevezték. A reáltanoda utca (zöldkertutca) felső-, a magyar utca felső része pedig alsó-bástya utca nevet viselt. Az akkori kecskeméti utca a Lipó utcából az uri utcába vezetett. A hajós utcából az újvilág-utcába lehetett jutni, akkori nevek: servitautca.

Volt ezenkívül egy vám utca (a mai kigyó utca), vállutca, köteles utca, Koháry utca, vizikapu utca, rác utca, hajdu utca, (a mai lövés utca), magyar utca, (a mostaninak alsó része) s végül egy rondella utca (ez a mostani régi postautca.)

Ezen rövid vázlat után könnyen maguk elé képzelhetik olvasóink a város akkori alkatát. Nehány adatot fogunk még ezenkívül közleni azon iratokból, melyek a városi levéltárban mindekkorig megőriztetek, hogy némileg a nyilvános és magánélet főbb mozzanataival is megismerkedjünk. —

Az összes bevétel 1722 ben még csak 13,430 ft 79³/₄ denárt tett ki. (Száz denár volt egy forint.) A kiadások ellenben ugyanazon évben 13,656 ft 1¹/₄ denárt tettek ki, ebből világosan láthatjuk, hogy a város pénztára már akkor is „deficit“-ben szenvedett. Ellentétül megemlítjük itt, hogy: Pest város bevétele az 186¹/₂-dik évben összesen: 1,643,618 ft és 38 krt tett ki, az összes kiadás pedig 1,643,120 ft 87 krt osztr. ért. Mily szerfölötti különbség ez, alig másfélszázad óta!

A házak és telkek csekély értékét abból is láthatjuk, hogy az akkoriban a város birtokában levő házak és földek 517 ftot jövedelmeztek, holott jelenleg (ámbár azóta igen sokat eladtak belőlük) 569,269 ftot o. é. hoznak évenként.

Első személy volt a városi tanácsban a város birája, ez évenként 150 ft fizetést huzott; ugyanennyit kapott a fiscus; a jegyző, telekkönyvi gondnok és a város tutora évenként 25 ftot. A „város kamarása“ havonként 20 ft 50 krt, az irnok 12 ft 30 krt, az őrmester és vásári bíró összesen 17 ftot, a szállásoló hivatalnok 10 ftot, a hivatal szolgálta 12 ftot, a kerülő 12 ftot, a város bábája és a régi városbíró összesen 30 ftot évenként; három kapus és két éjeliőr hat-hat forintot, a kéményseprő évenként 40 ft, két városi szolgálta összesen 13 ft, a poroszlók 72 ft, a hóhér pedig 40 ft fizetést huzott évenként.

Az 1722-ben felállított városi tanács (12 tagból) összesen 1800 ft fizetést huzott. Nevezetesen mindenikök 12 ft 30 krt havonként. A predikátor 12 ft 30 krt, a tanító 4 ft 10 krt, az egyházi 5 ftot; 3 zenész mindegyike 7 ft 5 kr, 4 azonban csak 1 ft 40 kr fizetésben részesült havonként. A város tisztogatása és rabok tartása 1722-ben 916 ft 91¹/₂ denárt tett ki. Jelenleg csupán az utcák tisztítása 36,624 ft.

1733-ban a bevétel már 19,347 ft 12¹/₂ d., a kiadás pedig 17,490 ft 11¹/₂ d. volt. A város szántóföldei akkoriban semmit sem jövedelmeztek.

Egyetlen serföző azonban 2279 ft harmincadot fizetett. 1733-ban 18 malomtól 36 ftot fizetett a molnárcéh, 1729-ben még minden malom 5 ftot fizetett. A város szölleiben szüretelt borokat a korcsmákban „város bora“ név alatt mérték, ezen korcsmák egyike a városház épületben volt; 1733-ban egy itce fehér bor 6, egy itce vörös bor ára pedig 5 denár volt!

Országos vásár volt négy, mint a mostaniak. A marhahajtás és helypénzekből 3520 ftot vettek be. Az idegenek számára a városba behozott borokért bizonyos összeget kellett fizetni, ezt az örmester szedte be. Hogy kövezetnek is kellett lennie, annak világos bizonyítéka, hogy 1733-ban 1617 ft 41 d.-nyi kövezetvám folyt a pénztárba. Jelenleg ez 100,000 frtnál többet jövedelmez.

Látjuk azonkívül, hogy 130 év előtt Pestvárosában csak 4 korcsma létezett. A bormérésből 548 ft 65 d.-nyi haszon háramlott a városra. Sört csak két korcsmában mérték, ezek 1733-ban, mint a sörmérésről járó adót, 15 ftot fizettek a pénztárba. A halászmesterek a halfogás és vízi adó fejében 50 ftot fizettek. A régi hajóhid 2746 ft 68 krt jövedelmezett; Buda városa ugyanennyit kapott. A fakereskedés egészen szabad volt. Adók, pótlékok s több eféle divatos találmányoknak még nyoma sem volt.

Szóljunk még valamit a város anyagi és finansziális segédforrásairól. 140 év előtt egy „teljes polgárjog“ 24 ftba került. Ezenkívül az illető polgár még egy „tüzivödörre“ 1 ft 50 drt volt köteles letenni. Ezen összegekből a város-bíró 1 ft 50 denárt, a jegyző pedig 1 ftot kapott, a többi a pénztárba tétetett. Egy polgár fia azonban „jogát“ 13 ft 50 dron válthatta meg s a „tüzivödör“ alól is föl volt mentve, a bíró és jegyző azonban itt is csak oly részletet huztak. Különbben ezen jogváltási összeget részletenként is le lehetett fizetni. A büvészek, komédiások, szerencsemondók és játékosok a kórháznak voltak kötelesek bizonyos összegeket fizetni. Husárus az egész városban csak 5 volt, ezek 23 ft adót fizettek.

Mint a városi kamarás írja, 1733-ban a város-bírónak már 300 ft fizetése volt. A tanácsnokok

150 ft fizetést huztak évenként. A csendőri szolgálatoakat 4 városi poroszló végezte, ezek mind-egyike 48 ft fizetést huzott évenként. Ezenkívül volt még 3 kerülő, 4 kutórzó, 4 kapuőr, 2 éjeli őr és 7 cseléd a marhák mellett, miután Pest városa maga üzte a gazdálkodást.

Egy különös kiadást találunk a többiek közt, s ez többször előfordul, nevezetesen: ajándékok Pest város pártfogói részére, s úgy látszik, hogy Pestnek akkoriban csakugyan több jóbarátja volt, mint mostanában. A városi kamarás említést tesz: „9 akó vörös bor a város egyik pártfogójának, 196 ft.“ Azonkívül „kávé és cukor 49 ft 30 denár.“ Még zsirt és zabot is küldtek egyszer 30 fnyi értékben. Az 1733-ik év június 8-dikán a kamarás 75 ft áru tokaji bort számol be, melyet bizonyos Nesselroth generálishoz küldtek Bécsbe, mint a város különös pártfogójához.

Ezeket kívül több lakomáról tétetik említés, a melyekben az egész tanács részt vett; igaz, hogy azon időben 1 font hus ára 8 denár volt.

A bíróválasztáson 111 ft és 57½ denárt költöttek el, ezt szintén a közpénztárból fizették. A sört úgy látszik már akkor is szerették, mivel többször említés tétetik évenként kikötött 10—12 akó sörrel. Hivatalnokok még malacot vagy hizott sertést is szoktak kapni, egy ilyen ára 10 ft volt.

Említés tétetik még egy 450 ftos tüzi fecskendőről, melyet Selmecezen készítettek. Azonkívül a sok irka-firkálás sem igen divott, mivel az 1733-ik esztendőben csak 7 rizma papírt fogyasztottak el, ez pedig nem került többé 11 ft 55 denárnál.

Pest város nyilvános viszonyaihoz hasonló volt a polgároké is. Azóta két ember életénél több idő gördült a semmiségbe, s az egykor csekély, jelentéktelen, nyárspolgároktól hemzsegő városka jelenleg már mint fényes főváros szerepel a világ szinpadán, s a mely még fényesebb jövőnek néz eléje. Azon időt, melyről beszéltünk, nagyatyáink is a „régí jó idők“-nek, „arany kor“-nak nevezték. Valjon igazok volt-e, azt nem akarjuk vitatni, annyi azonban bizonyos, hogy ma már más szellem uralg, mint 140 évvel ezelőtt.

Mekki zarándokok.

A hadzsi-nak minde nek előtt vándoröltönybe kell burkolóznia. Ezen öltöny, melyet ihramnak neveztek el, két négyszögletes kelméből áll, mely legtöbbszörre fehér gyapjuszövet, olykor keskeny piros csikokkal, hasonlóka a már-már európa-szerte

ismeretes ugynevezett török törülközőkhöz. Ezen kendőknek mindenike 5 és fél lábnyi hosszú s negyedfél láb széles. Ezekhez nem szabad tüvel férti, sem előbbeni ruhadarabból nem szabad azt kiszabni, avagy ruhamódra ráncba szedni. Az

egyik darab elül leplezi el a testet, míg a másik hátul palást gyanánt szolgál; amaz rendesen a térdig ér le, emez a balvállat és hátat fődözvén, a jobb kart teljesen szabadon hagyja. Ezen öltözethez csakis faszarut lehet hordani, melyet azonban imádkozás alkalmával, templomba lépéskor és más ilyen szent helyeken le kell tenni. A vándoröltözékhez még a főt sem szabad semmivel befödni, sőt megfosztatik az magától annak természetes fődözetétől, a hajfürtöktől is. Az arabok vallási szokása csupán ritka előkelő avagy dugszagdag egyéneknek engedi meg, hogy fejüket napernyőkkel oltalmazzák a napnak forró sugaraitól. A vándorruha felöltésekor felhangzik a zarándok-szózat: labik! a mely annyit jelent: szolgád vagyok Allah!

Megérkezvén Mekkába, különféle könyörgések és hajlongások, nemkülönben a nagy fekete kőnek megcsókolása után hétszer körül kell járni a vándornak a kaabát, azaz a templom-udvar közepére épített istenházát, mely műtétel tuafnak nevezetik. A három első körjárat alkalmával nem csak gyorsan kell mennie, hanem vállát is rángatnia kell a zarándoknak, jeléül, hogy életerejének teljének örvendezik. A különféle ereklyék előtt különböző könyörgéseket kell mondani a metuaf után, így nevezik a lelkész szolgáját. (Maltzahn báró könyvében mintegy tizféle imádság van, melyek imakönyvek szerzői előtt nem kis érdekléssel birhatnának.) A tuafnak fárasztó szertartása Mahomed szobájánál végződik. A legborzasztóbb e mellett, hogy a kérdéses körjárat tartama alatt semminemű vérszopó bogarat megölni, de még leöpörni sem szabad, holott az izlamnak eme legszentebb helyiségében csak úgy nyüzsögnek azok. A fekete kő Maltzahn tudósítása szerint nemcsak a mahomedánok gyűlhelye, hanem ott találkoznak a föld minden vérszopó rovarai is. A csuszó-mászó és ugrándozó férgek itt tartják az ő találkáikat. Teljes diadallal szivhatják itt a vándor vérét a nélkül, hogy visszatöréstől tarthatnának. Egyéb enyhületet sem nyerhet itten a zarándok, mint egy ital vizet a *Semsem* kutból, a melyért valami csekélységet fizetnie is kell. A körmenet végeztével le szabad tenni az *ihram*-öltönyt, lemoshatja a vándor a szennyet és rovarokat, megborotváltatja magát, megfürödhetik és felöltözhet.

Kötelessége továbbá a zarándoknak *Safá*-tól *Merná*-ig futni; két halom ez a mekka-el-elmaí országutban. Természetes, hogy ezen alkalomra ismét föl kell öltetni az *ihram*-ot. Ezen *sai*-nak nevezett szertartás szemlélete sajtáságos látványt nyújt; igaz hogy nem láthatni mást, mint hétszer

idestova futkosó, félig meztelen, eszeveszetteknek tetsző alakokat. Valamennyien saját árnyékaikat üzik avagy futják a *metuaf*-fal együtt, ki is a vándoroknak elválhatatlan kísérője. A *sai* egyik célpontja az *Es-Safa* oszlop; alakja, melynek alapját három lépcső képezi, hasonlít az ó-kereszténység oltáraihoz. A lépcsőzet fölött nyugszik egy négyszögletes kődarab, melyet egy vízszintes kőtábla fődöz be. A másik oszlop, *El-merna*, végén van a körülbelül 1200 lábnyi utnak, s szintén durva, művészetlenül összerakott oltáralakkal bir. Ezen futás, a hagyomány szerint *Hagár* emlékezetére történik, a ki, mint mondják, hét izben tévelygett e tájon, míg a *Semsem* kutra akadt. Mohamed legalább ezen eredetre utalt e kegyeletes szokásnál.

A vándornak utolsó előtti kötelessége az Omraba való búcsujárat, a mit kis kirándulásnak is szoktak nevezni. Az omrai ut mintegy fél magyar mértföld. Omra egy kisszerű kupolás mecset.

Az egész zarándoklásnak koronája az *Arafa* hegyre menetel, mely két magyar mértföldnyire fekszik Mekkától. Ezen helyet az „irgalom hegyének“ is szokták nevezni, azon okból, mert a mint mondják, itt tön Allah kijelentéseket Mahomednek. *Arafa* nevét, a mi annyit jelent „fölsimerés hegye“, onnan vette, mert Ádám nevével 120 éves elszakadás után itt találkozott volna viszont. — Nincs hely az egész világon, magát Mekkát és Medinát sem véve ki, mely a müzülman előtt szentebb lenne, mint ez a hegy. Reggel a fölkelő napnak fényárjában úgy tűnik föl ezen csaknem teljesen kopasz gránitkő-tömeg, mintha égő kemenéből, vagy egy tűzokádó hegy mélyéből ujonan került volna elő. Fölhangzik a vándorkiáltás mindenfelől: labik! labik! mindenki ezt az egyetlen egy szót hajtja, mintha ezen kívül nem is ösmernének mást. A hegy magassága alig haladja meg a 250 lábat. Az ut egészen a hegy tetejéig nagyobbára lépcsőzetes, a lépcsők magába a hegyszirt oldalába vannak bevágva. Mintegy a 45-ik lépcsőhöz érvin, jutunk el az ugynevezett Ádám ur helyéhez (*moda-sidna*). Körülbelül 70 lépcsőnyire van a membar, a terem, hol egy khetibnek nevezett lelkész teve-háton tartja szónoklatát. Ezen lapos helytől fogvást, hová szeliden emelkedő lépcsőzet vezet, az ut mindinkább meredekké és szűkebbé változik át. A sziklacsucson egy kis kápolna jelöli ama helyet, hol Mohamed ifjait oktatgatá, a bucsujáratok alkalmakor imádkozék és vallásos beszédeket szokott tartani. — A hegy lábánál van egy kis mecset, *El-sakhara* és a vándorjáratok alkalmával egész serege emelkedik ott a kávé és más efféle

bódéknak, honnan nemcsak az ulemák, de a táncosnők sem hiányoznak.

Az arafa-hegyi szónoklatnál fődolog mind a szónok, mind a hallgatóság részéről a könyhullatás. A fohászkodás, zokogás és jajveszéklés annál magasabb fokra emelkedik a hallgató közönségnél, minél tovább halad a szónok beszédében. A szónoklat végeztével szörnyű robajjal rohannak le a hegyről, hasonlóan a felhőszakadáshoz, ujlag Mekka felé, vagyis inkább a Mekka és Arafa közt fekvő Menaaba, mely a vándorjárat legutolsó álmáshelye. Három ugynevezet' ördögoszlop mellett vezet el az ut odáig, mely oszlopok mindegyikéhez minden vándornak hét-hét követ kell dobni.

Eme völgyben állta ugyanis útját Ábrahámnak három izben a sátán, kigyóalakban; a hagyomány szerint hét követ dobott rája Ábrahám, mire az mindannyiszor fején találva visszavonult. — Menaafa falu mintegy száz kőházból épült, hanem azért vándorjáratok alkalmával a kávé bódék és boltok miatt csaknem város-nagyságra növekszik. Mekka város kormányzójának, valamint más gazdag serifeknek házuk van Menaaban.

Az egész vándorjáratnak általában nagyon keleties színezete van. A költőiség vegyítve van a prózaisággal nagy mértékben, úgy hogy minduntalan eszünkbe jut, hogy a kórán korántsem a kereszténynek erkölcsösen szelid vallása. **H. D.**

Szibéria bányaterménei.

A nagy orosz birodalom területén, különösen azonban Szibériában számtalan kiaknázzhatlan bányát találunk, melyek: arany, ezüst, platina, réz, vas, ón, cink és higanyon kívül még más érceket is nagy mennyiségben szolgáltatnak. Mindezek az Ural-hegység és a déli vagyis Altai-hegyekben találhatók. A mennyire ezen telepeket mostanáig ismerik, kimondhatlan jelentőségüknek mondják, s csak mintegy mutatóványául tekintik azon teméntelen kincsnek, mely még az altai hegyek gyomrában rejlik. Szibéria — mint többen beszélnek — ásványokban igen gazdag, s idővel még talán több aranyat és más ércet szolgáltatand mint Peru, California és Ausztrália. 1822-ben Szibériából még csak 884 kilogramm arany és ezüst került ki, a jelenlegi évi jövedelem azonban már 30,000 kilogrammra rug. Ezen mennyiség értéke k. b. 41—42 millió oszt. értékű forintra is rá megy. Az ezüstaknák kevésbé jelentékenyek, mivel az utóbbi években átmetszetben csak 1,600,500 forintnyi hasznot hajtottak, vörös réz ellenben oly nagy mennyiségben ásatott, hogy nemcsak a birodalom szükségleteit fedezte, hanem még jelentékeny kivitelek is történtek belőle. Vasból mostanában 200—300 millió kilogramm került ki, míg Nagy Péter idejében az egész ásatás nem jövedelmezett többet 8 millió kilogrammnál.

Ha a vastelepek azon arányban fognak ezután is növekedni, mint eddig — a mi a természeti körülményeknél fogva könnyen meglehet. — nem lesz csodálatra méltó dolog, ha Szibéria az egész birodalom vasutait el fogja látni.

Az Ural mentében nagyszerű telepezetek vannak, a hol a vasat azonnal feldolgozzák. Ezek részint császári, részint magán birtokok. A kormány

telepezetei az egész birodalom fegyvertárait ellátják felszerelésekkel. A magán birtokosok telepezetei szintén nem kevésbé jelentékenyek és nagyszerűek. Ezekhez tartoznak falvak s gyakran még 20,000 lakost számláló városok is. Készítenek az európai és ázsiai Oroszországban használatos mindennemű vasmunkát.

Az ólombányákat már hosszabb idő óta jelentősen elhanyagolták, az 1850-ik évben azonban ismét gondosabb kezelés alá kerültek. A kirgiz tartomány sivatagjain jelentékeny bányákra találtak; ez által a jövedelem növekedett s jelenleg a felhasználásra elegendő. Az érceken kívül nagymennyiségű nemes köveket is találnak, mint: jaspist, porphirt, serpentint stb., azonkívül igen finom márványokat.

A szén, mely a folyton fejlődő műipar oly hatalmas és nélkülözhetlen emeltyűje, Oroszországban hosszú ideig hiányzott. Szorgos kutatások következtében mégis bebizonyult, hogy ez sem hiányzik. A Donetz folyó — a Don egyik mellékfolyója — medrében oly nagy kőszéntelepeket fedeztek fel, hogy az ott nyitott bányákból jelenleg évenként 300 millió kilogramm kőszént nyernek.

Újabb kutatások nyomán az is bebizonyult, hogy az európai Oroszország semmivel sem áll előbb Szibériánál, mivel az Ural és az altai hegység nemcsak hogy több kőszénnel bír az előbbinél, hanem minőségre nézve jobb is amannál.

Jelenleg még mindig szorgosan foglalkoznak a kőszéntelepek kutatásával, s annyi bizonyos, hogy azon hegláncokban, melyek észak felől a khinai birodalom határát érintik, siker fogja követni a fáradságot.

Egy hét története.

— Novemb. 22. —

„Éljen“ — e szó zajával van most teli mindenfelé a levegő. Ezt vöröslík a falragaszok óriás betűi; ezt lobogtatják — a mennyire csak agyonázott állapotokban tehetik — a háromszinű lobogók; ezt jelentik a kalapok mellől messzire viritó tollak különböző színei; ezt visszhangozzák estétől reggelig a két főváros valamennyi vendéglői és csapszékei; ezzel köszöntik egymást mindazok, a kik találkoznak, s még a gyerekek is e szó fölött viselik most utcai háboruikat.

Én azonban az *éjlenek* ez általános zajában, élektől és éltetőktől néhány percre elfordulok egy derék emberhez, ki már több hó előtt meghalt.

Az „izraelita magyar egyesület“ helyiségébe akarom vezetni olvasómat, e szerény, igénytelen helyre, melynek azonban mégis igen vonzó fénye van ama törekvésekben, miket célul tűzött ki magának. A név, melyet visel, magában foglalja a célt — t. i. a hazai izraeliták magyarítását. De van még más fénye is: néhány kitűnő tehetség, kik ez egyesület működésének élén állanak, az iránt érdekeltséget ébresztenek, s a jó törekvések sikerét igen valószínűvé teszik.

Ezek egyike dr. *Hirschler* Ignác, az országos hírű szemorvos, ez egyesület jeles alelnöke, ki f. hó 18-án emlékbeszédet tartott *Kern Jakab* fölött.

Ki volt ez a *Kern Jakab*? — fogja kérdezni egyik-másik olvasó, ki tán azért olvas, hogy legyen mit felejténie, s kinek valószínűleg eszébe sem fog jutni, hogy e derék emberről, a mult évben, midőn meghalt, gyásziratokat, arcképeket és rövid életrajzokat közöltek a hazai lapok.

Kétségen kívül nem volt ő országos nevezetesség; nevét — a miglen élt — nem emlegették annyit, mint a divatos poétákét és a nagy páthoszu színészekét; a népszerűség nem vette ölébe, mint a cifra szavak embereit; polgári kitüntetések nem igen foglalták aranyos koszoruba nevét, — mindamellét igazi nagy ember volt, nem lángelméje, dicsősége vagy szerencséje, hanem egyedül szívének jóságát. Ne rösteljük ismételni a szót, hogy igazi nagy szív volt, dacára, hogy — a mint mondani szokták — csak egy „*bevándorlott zsidó*“ vala.

Fájának sokszor szemére vetik, — mintha ez nem az egész emberiség általános vonása volna — hogy egyedüli bálvány a *önérdek*. E szemrehányásra alig lehet döntőbb cáfolatot találni, mint *Kern Jakab* életét. Mindig talpon találtuk őt, ke-

zében az emberszeretet lámpájával, keresve a nélkülözőket, ügyefogyottakat és betegeket, szóval mindazokat, kiknek segélyre volt szükségök. Egyik órában egy szegény özvegynek vagy egy szerencsétlenül tönkrement embernek szerez üzlettökét, a miből az megélhet; a másikban a szegény iskolás gyermekek téli ruháira adakozik és gyűjtöget. S mindig oly kiméletesen segít, hogy senki meg nem szégyenülhet miatta. Egy órája sincs szabad, mindig másoknak és a közügyeknek él. Puhatozza a köznevelés hiányait, s a mennyire csak lehet, segít azokon; gondolkozik, tervez, valódit, egymásután alapítja a leghasznosabb egyleteket és vállalatokat, s nincs oly társulás, mely benne ne keresné egyik legtevékenyebb támaszát. — Nem kétkedik, hogy fájának felszabadulása idő kérdése csupán, s azon munkál, hogy a magyarországi izraelita nyelvre és nemzetiségre nézve ne legyen más, mint magyar. De főképp a tudományos előhaladásban keresi a jogegyenlőség leg-hatalmasabb eszközét. Ennélfogva népiskolák emelésének szenteli magát; azon van, hogy a magyar nyelv meghonosuljon az izraelita iskolákban és közintézetekben; egyesületet alkot, mely a nehéz mesterségeket és földművelést terjeszse hitfelei között; megalapítja ama már virágzó Lloyd-társulatot és kereskedelmi akadémiát, s aztán a „*Pesther Lloyd*“ című hirlapot, melynek jó irányára nézve ő maga van a legnagyobb befolyással.

Álljunk meg e pontnál, s vegyünk lélekzetet.

Volt idő, még nem oly régen, alig néhány lépés választ el tőle az idő folyamában, midőn a folytonos nyomás alatt szenvedő magyar ügy diadalában csak a leghivebbek és legerősebbek biztak már. A teher alatt roskadozó jó ügy egyik erős támasza éveken át kétségkívül a „*Pesther Lloyd*“ volt. Épen ezért akarták megingatni, ledönteni, nemcsak a hatalom akkori emberei, hanem azon kétes jellemű, önző és ingadozó lények is, kiknek kötelességük lett volna: valamint a társulatot, úgy annak közlönyét is becsületesen támogatni. Összeesküvések, merényletek forrottak titokban, hogy a „*Lloyd*“ kezéből kicsavarják a magyar politika zászlóját, melyet lobogtatott, s alkusz-szellemmel töltsék teli. E silány merénylet *Kern Jakab* szilárd jellemén szenvedett hajótörést. Emlékszünk még az érdekes nagy-gyűlésre, melyen e kitűnő ember kimondatá, hogy a társulat lapja csak abban talál üdvöt, ha a nemzet kívánatát és akara-

tát tolmácsolja. Egyetlen ellenmondó nyilatkozat sem mert kitörni, csak néhol egy egy megnyult arc, hosszabbá vált orr s epétől sárguló szem jelölé, hogy e lelkesen üdvözölt szavak nem épen mindenkinek tetszenek; hanem — szerencsére — ezuttal a roszakarat a gyávasággal szövetkezvén, nem mert szemébe nézni oly férfinak, ki a becsület és szilárdság embere volt.

Kell-e többet mondanunk?

Dr. Hirschler meggyőző ékesszólással fejezte ki, hogy „polgár, e város polgára volt ő, habár sem választóképesége, sem a város tanácsában szava nem volt; de úgy hiszszük, nem a polgárjogok gyakorlása, hanem a polgári kötelességek teljesítése az, mi ha nem is a polgári címet, de a polgári érdem koronáját adja!”

Méltó szavak egy kitünő egyéniség emlékünnepe, s egy jeles tudós ajkain; e mellett igen alkalmoszerűleg hangzanak ép most, midőn tánannyi idő után meg fog nyilni a rés, melyen át egy félmillió embert — munkásság, ész és a szerencse jótéteményeivel megáldottat — fogadhatunk be az alkotmányosság sáncaiba.

Másfél évtized előtt, fegyverzaj és ágyudőrej között, egyik fényes elméjű kormányférfiünk egy képet leplezett le a nemzet előtt, egy képet, mely sötét színeiben ma sem változott. Az asztaltól, melyre fel van rakva a testvér népek minden kincse és boldogsága, ma is el van még zárva egy faj, — csupán hitvallása miatt, — noha az is törekszik, hogy e kincseket munkássága által szaporítsa.

A nemzetek mindig magukat fosztják meg, midőn egy eszes és munkás fajt kizárnak kebelükből, oly fajt, mely képességének sokféle tanúságát adá a legvakabb időkben is. Volt már alkalmam egyszer említeni azon nevezetes és szembeötlő jelenséget, hogy eme századokon át üldözött népfaj, mindenütt a hol megtüreték, legalább is egyes ki-

tünő férfiak által növelé uj hazája dicsőségét. Bölcsészek, gyógyászok, költők és fölfedezők egész serege támadt erőszakkal szétszakgatott soraikból. Ha Spanyolországból elűzik őket: elmennek Hollandiát gazdaggá tenni; s ha nagyvárosokban elkülönbözött szűk Ghettokat építenek számukra, egy-egy nemes szellem sugarai kitörnek onnan, mint Börneé a frankfurti „alte Juden Gasse“ szemetjéből, s növelik a kor világosságát; ha vassal pusztítják őket egy helyen, eszméiket-viszik máshová, s néha még máglyájuk fényéből is hajnalt árasztanak egy uj nép számára, mint Antonio José da Silva, az auto-da-fé által megégetett költő, az uj Braziliának; s ha egyebet nem tehetnek, az ódon előítéletes népek között kezökbe ragadják a kereskedést, s általa megszorítják a világ kincseit.

Legfőbb bűnök, melyet oly szívesen osztanánk velök, kétségkívül az, hogy — *gyarapodnak*.

„*Csalnak!*” — vetik közbe sokan, kik ész és számítás nélkül a fényülésnek dobták oda mindenediket, — s nem veszik észre, hogy még inkább *dolgoznak*.

Tulajdonképen csak akkor és ott ártalmasak, hol elnyomatás alatt nyögnek, s emelkedésükre nincs engedve egyéb út a — meggazdagodásnál. Ott valóban minden áron törekednek erre, mert törekedniök kell. Miért?

Egy történetíró azzal felel e kérdésre:

„Vajjon a vas ellen mi egyébvel védhetnék magokat, mint az arannyal!”

S a vas most is megvan még sokak balitéletében, csakhogy mindig oszlik, gyérül, s maholnap teljesen eltűnik, mint egy más időkből átszállott köd, mely nem maradhat meg együtt a mai nap derült világosságával, s legfőlebb is rejtett zugokban tarthatja fenn magát belőle egy-egy darab, a hol nem árthat többé senkinek.

Vadnai Károly.

Uj d o n s á g e k.

— (*Nagy színes nyomatu jutalomképünk*) szétküldését már megkezde kiadóhivatalunk. Mivel azonban a több ezer példány becsomagolása s a postán felvétele időt igényel, azért azon tisztelt előfizetőket némi várakozásra kérjük, kik mindjárt meg nem kapnák.

— (*Ő Felsége Pestre jövésének napja*) alkalmasint dec. 12-dike s vele egyelőre csak az ugynevezett szűkebb udvari kíséret, mely 300 egyénből áll, fog lejönni. A budai királyi palotában már egész udv. bizottmány működik a termék berendezésében, de e palota nehezen lesz mellékhelyi-

ségeivel együtt elég tág a kíséret befogadására s azért még külön lakásokat is fogadnak fel. — A Budán történő ünepélyes fogadás tervéből következőket tudathatunk: A lánchíd 16 nagy zászlón kívül még 200 kisebb lobogóval leend díszítve, melyek a hid hosszában a láncszemekhez lesznek erősítve. A hidfőnél Ő Felségét a városi küldöttség Paulovics polgármester vezérlete alatt hódolatteljesen fogadandja, mire a lovas banderium a várlakig kísérendi a királyi fogatot. Az Albert-főherceg-uton, mely szintén zászlókkal leend díszítve, egész a várig a céhek, tanulók stb. sorfa-

lat fognak képezni. A megérkezés napján Ő Felsége fáklyásmenettel és éjizenével fog megtiszteltetni, másnap pedig színi előadás lesz, melyen a nemzeti színház több tagja is közre fog működni. A budai duna-part, a mennyire lehet, kiegyengetve szintén zászlókkal leend diszitve.

— (Szathmáry Károlyt, jeles munkatársunkat) igen szép kitüntetés érte. Ugyanis Fiume polgársága aranytollal és ezüst tintatartóval tisztelte meg öt következő levél kíséretében: — „Szathmáry Károly ur, a nemzetgazdászati ügyének alapos és kitűnő képviselője, az „alföld-fiumei“ vasut és az „Uj magyar gözhajó-társulat“ titkára, Fiume érdekében tollal és tettel kifejtett tevékenysége folytán legmélyebb hálánkat érdemelte ki. Az alföld-fiumei vasut tárgyában irt kimerítő jeles munkája, Fiume multjára és jelenére — nem különben az itteni gyárakra, intézetekre és érdemes egyénekre vonatkozó dolgozatai teljes biztosítékot nyújtanak arra nézve: hogy ügyünket meleg pártfogására méltatja, és hogy nemes feladatául tüzte ki anyagi érdekeink és ügyeink előmozdítására közreműködni. Minek folytán aláírottak Szathmáry Károly urat páratlan működéséért, meggyőződésből származó teljes elismerés jeléül aranytoll és ezüst-tintatartóval tisztelik meg. Alólírottak nem kételkednek azon, miszerint ön, ki bár távol tőlünk, oly meleg részvét, egyszerűtet és eszélylyel pártfogolja tengermelléki érdekeinket, a polgári elismerés e csekély jelét, mint hódolatunk zálogát szívesen veendi. Fiume, nov. 13 án 1865. Fiume polgársága.“ — A Szathmáry érdemeiül emített cikkek közé tartozik azon lelkesült közlemény is, mely a „Hazánk“ 42-dik számában jelent meg tőle „Fiume és Ciotta“ felirattal.

— (A jövő országgyűlési felső és alsó ház tagjainak) arcképeit Schrecker fényképész nagy albumokban fogja kiadni, s ez albumok jövedelmének egy részét az írói segélyegylet részére ajánlja fel.

— (Pest és a vidék.) Vízvezeték létesítésében Szeged az ország fővárosát évekkal megelőzte; most meg Szabadka akar minket megszégyeníteni állatkert felállításával, melyben talán hamarabb fognak ordítani, bögni, bégetni, vijjogni, gágogni, krárogni és rőfogni észak, nyugat, dél és kelet állatai, mint a pestiben.¹

— (Az erdélyi országgyűlés mult vasárnap nyílt meg.) Tagjainak száma 298, melyben mind a népképviselők, mind a regalisták (fejedelmi hivatalo-

sak) benn foglaltatnak. Ezek közül nemzetiségre nézve: magyar 117, székely 75, szász 56, román 50.

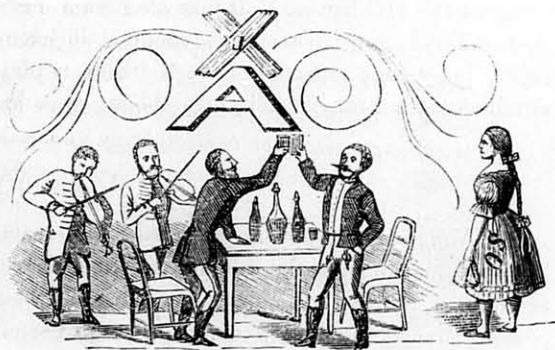
— (Széchenyi Ödön gr. tüzoltó-társaság) alakítatására végre kapott engedélyt. Nálunk leggyakoribb a szalmatüz; azonban reméljük, ezt nem lesz szükség oltani, miután az ugy is gyorsan szokott önmagától elhamvadni.

— (Az akademia palotája megnyitására) mindazon derék urakat s hölgyeket külön levélben hívják meg, kik e középület létesítésére 100 fto vagy annál többet ajándékoztak.

— (A pesti követválasztások csütörtökön) következő eredménynyel mentek végbe: a Belvárosban Deák Ferencet egyhangulag kiáltották ki; a Lipótvárosban b. Kemény Zsigmond 105 szóval kapott többet mint Ráth Károly; a Józsefvárosban 1394 szavazat közül Szentkirályi Mór Szilágyi Virgil ellenében 1052 szavazatot kapott; a Ferencvárosban Horvát Károly lett a képviselő Rottenbiller főpolgármester ellenében; a Terézvárosban pedig Gorove István 1005 szavazatot kapott, míg Schwarcz Gyula csak 397-ben részesült.

— (A dalmaták rokonszenve.) Spalato kikötőváros ujjolag Bajamonti Antal tudort választá meg polgármesterül. Ez alkalommal — mi hozzánk ragaszkodásának örvendetes jele — magyar és olasz nyelven irt költeményben üdvözlé szeretett polgármesterét Spalato lakossága. A költeménynek jelszavául e sorok szoigálnak: „Hajszál tartja az életet, de vaslánc az emléket.“

Képtalány.

(Megfejtése a 50-ik számban lesz.)

— A 47-dik számban közlött képtalány értelme ez: „Zedk-ban macskát nem árulok.“

■ A „Hazánk és Külföld“ metszvényei csak Emich Gusztáv kiadó irtól szerzhetők meg s így azok utánnyomtatása vagy utánrajzolása ellen tiltakozik e lap tulajdonos-szerkesztője.

Vegyes közlemények.

— (*A magyar kir. testőrség története*) A magyar királyi nemes testőrséget 1760-ban Mária Terézia alapította, az ország rendei tartották azt fenn, s a sereg kapitánya az ország zászlósainak egyike. A testőrök ifju nemesek valának Magyarországból, valamint a melléktartományokból, hadnagyi rangban álltak s néhány évi szolgálat után vagy a hadseregben, vagy Magyarországi polgári hivatalainál alkalmazottak. Pompás nemzeti egyenruhájok ezüsttel díszített vörös dolmány és nadrágból állt, a ló cafrangja zöld volt, szintén ezüsttel himezve és nagy ünnepélyek alkalmával tigrisbőrt viseltek vállaikon. A magyar testőrség részére a királynő által csupán e célra megvett herceg Trauthson-féle palota a bécsi St. Ulrik-külvárosban jelöltetett ki lakhelyül. E tényes testőrség Pozsonyban 1760. szept. 23-án tette le az esküt, s a következő okt. 1-jén Izabella parmai hercegnő, II. József császár menyasszonyának megérkezésekor vonult ki ünnepélyesen először. A daliás ifju alakok magas kócsagtollas kalpagjaikban, tüzés magyar szürkéiken ülve, roppant hatást idéztek elő Bécsben. A drága-kő és gyöngy-díszítmény, melyben herceg Eszterházi Miklós udvari ünnepélyek alkalmával a csapat élén lovagolt, Európaszerte eljőn híresedve. Csak magán a dolmányon több volt egy millió forint értékű drágaságnál. A testőrségben több jeles tudományos férfi is szolgált, így például Barcsai Abrahám, Bánóci Sándor, Bessenyei György, Kisfaludi Sándor és mások. 1848. sept. 11-kén a magyar testőrség beadá lemondását s az épületet előbb a cs. kir. csendőrség, később a cs. kir. hadparancsnokság foglalta el.

— (*Garibaldi pénzügyei.*) Garibaldi egy Richardson nevű londoni urhoz intézett levelében alaptalannak nyilvánítja azt a hirt, mintha ő lovait szégyensége miatt kényszerült volna eladni. „Én úgy mond — azért adtam el két lovat, — mert azok feleslegesek voltak csekély háztartásomban.“ — Itt azt is megemlíthetjük egy uttal, hogy egy olasz vegyész összeszedte Garibaldinak Aspromonte mellett elhullatott vérét s abból jejecet (kristályt) készített. E jejecet ajándékban Garibaldinak küldte.

— (*Az olasz király nyilatkozatai.*) Többször keringett már azon hír, hogy Viktor Emanuel a trónörökös, Umberto hgy javára le akar köszönni. Hogy azonban ugy ezen hír, mint azon állítás, mintha Ausztria irányában már engesztelődnék, nem alapos, a legújabb tudósítások igazolni látszanak. Ezek szerint Victor Emanuelt, midőn nápolyi utjából visszatért Flórencbe, a legmelegebben fogadták, Nápolyban is zajosan nyilatkozott iránta a rokonszenv, a színházban nyolcszor kelle felkelnie székéről, hogy az éljeneket megköszönje. A munkások társulata küldöttségéhez tartott beszéde még növelte népszerűségét. Miután kezét fogott minden munkással, a következő jelentékeny szavakat mondta: „Barátim, értesültem kívánságtokról. Mi a nemzeti művet illeti, magam be fogom végezni, vagy elvesztem benne nevemet. Most az uton vagyunk Róma felé. Mi Velencét illeti, oda

pénz és vér kell; ti is mint én készek vagyunk adni mindkettőt.“

— (*Miksa mexikói császár és örökbe fogadott fia.*) Azon hír, mely szerint Miksa császár fiává fogadta volna a szerencsétlen Iturbide Agoston, első mexikói császár unokáját, most Mexikónak Párisban levő követe által is megcáfoltatik. E szerint a császár magára vette az ifju herceg feletti gondnokságot, és annak nagynénjét gondnoktársul nevezte ki, mi örökösödési joggal összekapcsolt fusításnál teljesen fölösleges volna.

— (*Egy csodabogár.*) Valaki az osztrák államminiszteriumhoz 80 ívre terjedő felyamodást nyújtott be, s abban egy másik régibb kérelmére hivatkozik, mely csak 105 ívet foglalt el. Bach miniszter idejében meg egy lapott malacért Erdély egyik törvénytörvényekénél 40 ívet irtak össze.

— (*Hosszu alvás.*) Vilnából azon különös esetet jelentik, hogy Krustowsky nevű lengyel forradalmi csapatvezér, korábbi orosz hadnagy, 16 hónapig aludt egy ütés következtében, melyet puska agyával ütöttek fején. Fogságba kerülvén, itt folytonos kábult álomban volt, s csak a szájába töltött hig tápszerekkel táplálták. Midőn fogságából a kórházba szállíták, csak akkor jött eszméletre.

— (*A sör és a kholera.*) Párisban, a mióta a kholera uralkodik, a sörfogyasztás egészen megszűnt, mert senki sem meri inni, miután a sör az ártalmas italok hirében áll. Ellenben bort kétszer annyit fogyasztanak, rum pedig négyszer annyi fogy el, mint azelőtt.

— (*Néger lázadás Jamaikában.*) A legutolsó hírek szerint Jamaika szigetén a néger lázadás végkép elnyomatott, s a gyarmati hatóságok ugy látszik, a felkelés elfojtásában teljességgel nem hagyták magukat holmi philanthropiai gyengeségek által vezéreltetni. Az eljárás igen sommás volt, miről némi fogalmat adhat az, hogy alig érkezett meg Európába a felkelés és a négerék által elkövetetteknek állított kegyetlenségek hire, midőn a mozgalom gyors elfojtásáról is értesülünk, még pedig azon hir kíséretében, hogy a felkelők iránt nem volt kegyelem, hogy 400 személy már kivégeztetett és Nordon, a lázadás főnöke, felakasztatott.

Irodalom.

— (*Wodianernél J. Kiss István*) szerkesztése mellett dec. elejétől „Magyar Néplap“ címmel új politikai hetilap indul meg vegyes tartalommal, melynek egész évi előfizetési ára 4 forint.

— („A kereskedő ifjak társulata“) alapszabályzatának tervezete beküldetett szerkesztőségünkhöz, melyből látjuk, hogy a társulat célja a művelődés és társalkodás előmozdítása, szellemi ösztönzés, a hazai nyelv gyökeresítése és művelése, osztályköréhez tartozó tudományok és intézmények terjesztése, közbenjárás a helyeszközléseknél és a szükségben levő pályatársak segélyzése, — mikhez részünkről sikert óhajtunk.

Zenemű.

— (*Rózsavölgyi és társa műkereskedésében*) csinos című eredeti csárdás jelent meg Kéler Bélától, zongorára

irva. Címe: „Üdvözet hazámhoz“ s gr. Széchenyi Ödönnek van ajánlva. Ára 60 kr.

— *(Részavölgyi és társas műkereskedésében.)* majd minden héten egész csomó zenemű jelenik meg s így azon buja termékenység, mely néhány év előtt versirodalmunkban mutatkozott, úgy látszik, most már zeneirodalmunkba szivárgott át. Közlebb következő művek megjelenését tudathatjuk: 1. „Országgyűlési induló,“ nagyságos (miért?) Gorove István urnak ajánlva; zongorára szerző Kecskeméty Károly, ára 40 kr. — 2. „1848. diki diadal-induló,“ tekintetes (minek ez?) Schwarz Gyula tudor urnak, zongorára szerző Herdy F., ára 40 kr. — 3. „Követválasztási csárdás,“ zongorára szerző Mértvy J., ára 60 kr. Ez utóbbi címlapja követválasztási karikatúrákat is közöl, melyek közül különösen jó az, hol a jeltől két szék közt a földre esik.

Nemzeti színház.

Ki vannak tüzve előadadásra: nov. 26. *Szigetvári vértanúk.* — Jövő héti előkészületek kijelöltenek: 27. *Rang és szerelem.* 28. *Bánk bán.* 29. *Velencei kalmár.* 30. *Ernani.* dec. 1. *Cárnő.* 2. *Hugenották.*

Szerkesztői üzenetek.

— *Nádasdra:* E. A.-nak. A hangjegyek innen már régen elindultak. Örvendünk, hogy Kemény Zs. indulója önöknél is fog zengedeztetni.

— *Pesten:* N. J.-nak. Egy-kettővel ugyan már rendelkezettünk, önnek azonban előnyt adunk.

— *Nyír-Baktára:* Mindenek előtt köszönet a szives bizalomért, melynek ha ezúttal mindjárt meg nem feleltünk, nem rajtunk mult. Arcképeink közlésében első sorban azokat kell szem előtt tartanunk, kiknek működése hazánkkal szorosabb kapcsolatban van, s mert ilyeknek egész sora vár megjelenésre, a most elődöntnek háttérbe kell szorúlnia. Egyébiránt a szives közlőnek tolla — melyet a kezdő betűk

dacára felismerni hiszünk — annyira gyakorlott, hogy attól lapunk irányához mért dolgozatokat különös örömmel közölnénk, kivált a szerző egész nevének kitétele mellett, hogy az másoknak buzdításul szolgáljon. A cikk megjelenik.

— „*A kuruzlók, csavargók és lélekidezők*“ feliratu cikket közölni fogjuk.

— *Jerseybe:* Köszönettel vettük. Az egyik könyv épen most jelent meg s azt Pfeiffer Nándor könyvkereskedése után már megküldtük; a másiknak nem birtunk nyomába jutni.

— *Oroszdádra:* G. V.-nak. A kérdeszett nem 6, hanem 2. — A küldemény nagyon kedves; Alláh bereket berszin! ilyesek közlése mindig súlyt fektetünk. Festészeti hajlammal bíró fiatal barátunk Ney F. igazgató és Szemler tanár urak szivességéből nyer oktatást, mig valamely jó külföldi akadémiaira mehetne ki. Ez alkalommal meggyőződöttünk, hogy bár 48-diki törvényeink művészeink szavazatát akadémikus lételüktől föltételezik, — nekünk nemcsak hogy művészeti akademiánk, de egész Magyarországon még csak magasabb irányu nyilvános rajzoskolánk sincs!

— *Tisza-Rofra:* T. I.-nak. Az ó-indus irodalmi emlék érdekes. Közlése inkább szigorúbban tudományos lapba való. Ajánljuk számára az „Uj Korszak“-ot.

— *Londonba:* Magánlevelet irtunk. A küldemények — mint értesültünk, — már csakugyan útban vannak.

— *Verebélyre:* M. K.-nak. Lapunk bezárása után érkezett; a mi azonban még nem multa idejét, azt adjuk. Hát B. I.?

— *Pécsett:* S. ☉ Nyárfi.

— *Buda-Ujlakra:* Nagy részüket fel fogjuk használni.

— *Sz.-Fehérvárra:* U. V.-nek. Megkaptuk; szép; köszönjük.

— *Kolozsvárra:* N. M.-nak. Az arcképek közlését legközelebb megkezdjük, azonban ama terem fényképét most már nem kérjük; elkésett. P. M.-nek megküldtük az óhajtottat.

— *Félegyházra:* S. I.-nak. Több helye emlékeztet mármásutt olvasottakra.

— *Zolkiewbe:* M. M.-nak. A lap borítékán van.

— *Budán:* M. B.-nak. A mennyiben a kiadóhivatalban 4 negyedre van beírva, — igen. (A kiadóhivatal.)

Vasutak közlekedése.

A délkeleti vaspályán.

Bécs	Ind.	7 ó. 45 p. r.	8 ó. — p. e.
Érsekujvár	"	1 " 20 du.	1 " 48 " éj.
Pest	"	5 " 35 du.	6 " 25 " r.
Cegléd	"	8 " 27 du.	9 " 4 " r.
Szeged	"	12 " 17 " éj.	3 " 50 " du.
Temesvár	Érk.	5 " 20 " r.	10 " 18 " e.

Temesvár	Ind.	10 ó. 32 p. éj.	5 ó. 19 p. r.
Szeged	"	2 " 25 " r.	12 " 15 p. délb.
Cegléd	"	5 " 54 " r.	5 " 41 " du.
Pest	"	9 " 55 " r.	8 " 37 " e.
Érsekujvár	"	1 " 50 du.	1 " 3 " éj.
Bécs	Érk.	6 " 33 " e.	6 " — " r.

A tiszavidéki vaspályán.

Cegléd	Ind.	9 ó. 27 p. r.	8 ó. 24 p. e.
Szolnok	"	10 " 27 " r.	9 " 42 " éj.
P.-Ladány	"	1 " 26 " du.	1 " 20 " éj.
Debrecen	"	3 " — " du.	3 " 48 " r.
Tokaj	"	5 " 25 " du.	8 " 5 " r.
Miskolc	"	7 " 24 " e.	11 " 3 " r.
Kassa	Érk.	9 " 56 " e.	2 " 49 " du.
Kassa	Ind.	5 ó. 21 p. r.	11 ó. — p. du.
Miskolc	"	7 " 52 " r.	3 " 2 " du.
Tokaj	"	9 " 35 " r.	5 " 35 " du.
Debrecen	"	12 " 12 " dél.	10 " 29 " éj.
P.-Ladány	"	1 " 45 " du.	12 " 56 " éj.
Szolnok	"	4 " 44 " du.	4 " 43 " r.

Cegléd	Ind.	9 ó. 47 p. regg.
Szolnok	"	11 " 19 " regg.
Arad	"	3 " 21 " délu.
Csaba	Érk.	5 " 27 " délu.
Arad	Ind.	9 ó. 30 p. déle.

Csaba	"	12 " 6 " déle.
Cegléd	Érk.	5 " 32 " délu.

P.-Ladány	Ind.	2 ó. 58 p. délu.
Nagyvárad	Érk.	4 " 38 " délu.

Nagyvárad	Ind.	10 ó. 6 p. déle.
P.-Ladány	Érk.	12 " 48 " déle.

A déli vaspályán.

Buda	Ind.	6 ó. 30 p. r.	5 ó. 15 p. e.
Sz.-Fehérvár	"	8 " 43 " r. érk.	7 " 20 " e.

Sz.-Fehérvár	Ind.	5 ó. 59 p. du.	7 ó. 10 p. r.
Buda	Érk.	8 " 2 " este.	9 " 14 " e.

Fehérvár	Ind.	8 ó. 43 p. r.	7 ó. 20 p. e.
N.-Kanizsa	Érk.	délb. és este.	

N.-Kanizsa	Ind.	1 ó. 19 p. du.	5 ó. 36 p. r.
Fehérvár	"	5 " 59 " du.	7 " 10 " este.

Fehérvár	Ind.	10 ó. — p. r.
Uj-Szöny	"	2 " 25 " du.

Győr	"	3 " 11 " du.	5 ó. 55 p. r.
Bruck	"	5 " 28 " du.	7 " 54 " r.
Bécs	Érk.	8 " 26 " este.	

Bécs	Ind.	7 ó. 45 p. r.	5 ó. 20 p. e.
Bruck	"	9 " 21 " du.	6 " 54 " e.

Győr	"	11 " 38 " de.	9 " 5 " e.
Szöny	"	12 " 57 " délb.	
Fehérvár	Érk.	5 " 45 " du.	

Dunagőzhajózás.

L e f e l ő:

Bécsből Pestre: napon-ként 6 1/2 órakor reggel.

Esztergamból Pestre: naponkint a helyi gőzzel 6 órakor reggel, és a bécsi utazó gőzzel 4 óra felé délután.

Vácról Pestre: naponkint a helyi gőzzel 7 1/2 órakor reggel, és 1 ór. délut. a bécsi utazógőzzel 5 óra tájban délután.

Pestről Mohácsra: hétfőn, szerdán, pénteken, szombaton 7 ór. reggel.

Pestről Eszékre és Zimonyba: hétfőn, szerdán, szombaton 7 ór. reggel.

F ő l f e l ő:

Pestről Bécsbe: naponkint 6 órakor este.

Pestről Vác-, Esztergomba: naponkint a helyi gőzzel 3 1/4 ór. délután, és a bécsi utazógőzzel 6 órakor este.

Mohácsról Pestre: hétfő, szerda, péntek, szombaton 3 órakor délután.

Zimonyból Pestre: vasárnap, kedd, csütörtök 10 órakor délelőtt.

Orsováról Zimonyba, Pestre: szombaton regg.

A Száván:

Sziszekről Zimonyba: hétfőn reggel.

Zimonyból Sziszekre: csütörtökön délb.